

29.3.2011

Dnro 3674/4/09

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

POLIISIN MENETTELY KIELTÄÄ SUURLÄHETYSTÖN AIDAN KUVAAMINEN EI ANTANUT AIHETTA ARVOSTELUUN

1 KANTELU

Kantelija pyysi kirjeessään eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan Helsingin poliisilaitoksen poliisimiesten menettelyä 26.9.2009 Helsingissä. Miespuolinen poliisimies oli käskenyt kantelijaa lopettamaan valokuvauksen Yhdysvaltain suurlähetystön edustalla lähetystön aidan ulkopuolella ja poistamaan otetut kuvat kamerasta. Kantelija kertoi poistaneensa kamerasta kaksi kuvaa, joissa näkyi suurlähetystön aita ulkoapäin.

3 RATKAISU

Olen tutkinut asian, mutta en ole havainnut siinä oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

3.1 Saadut selvitykset

Vanhempi konstaapeli A kertoo selvityksessään olleensa Itäisellä Puistotiellä Kaivopuistossa suorittamassa alueen vartiointia yhdessä nuorempi konstaapeli B:n kanssa toimien partionjohtajana. Partion ensisijaisena tehtävänä oli Yhdysvaltain suurlähetystön koskemattomuuden suojaaminen ja turvaaminen. Lähetystön vartija tuli pyytämään selvittämään tilannetta, jossa vartijat olivat havainneet tuntemattoman mieshenkilön (kantelija) valokuvaavan suurlähetystön rakennuksia vastoin lähetystön aidassa olevia kieltomerkkejä.

Poliisipartio meni paikalle ja A kysyi kantelijalta, oliko tämä kuvannut rakennusta, mihin tämä myönsi kuvanneensa lähetystöä kadulta päin. Keskustelun jälkeen kantelija sanoi haluavansa poistaa ne kuvat, joissa näkyy lähetystön rakennusta ja muuria. Kantelija antoi kameransa seurassaan olleelle naishenkilölle, joka poisti kuvat.

Nuorempi konstaapeli B kertoo selvityksessään tapahtumista samalla tavalla kuin A.

Keskustan poliisipiiri toteaa lausunnossaan, että sisäasiainministeriön tapahtuma-aikaan voimassa ollut ohje "Diplomaattien erioikeudet ja vapaudet" (SM-2004-03219/Tu-41) velvoitti poliisin sopivin tavoin estämään diplomaattisen edustajan henkilöön, vapauteen ja arvoon kohdistuvat loukkaukset.

Lausunnon mukaan poliisipartiolla on lähetystön pyynnön johdosta ollut velvollisuus puuttua lähetystön kohdistuvaan häiriöön ja tilanne on hoidettu vähimmän haitan periaatetta noudattaen.

Helsingin poliisilaitoksen lausunnon mukaan poliisipartio on toiminut asiassa annettujen ohjeiden mukaisesti ja toimenpiteet ovat olleet perusteltuja poliisilaista ilmenevien poliisitoiminnan yleisten periaatteiden näkökulmasta. Toimenpidettä harkittaessa on otettu sisäasiainministeriön ohjeen mukaisesti edustuston omat näkemykset rauhan häiritsemisestä ja arvovallan vahingoittamisesta. Lausunnossa korostetaan sitä, että suurlähetystön henkilökunnan jäsenet ovat katsoneet aiheelliseksi pyytää paikalla olleen poliisipartion selvittämään asiaa ja katsoneet, ettei lähetystön rakennuksiin suuntautunut kuvaaminen ole ollut tilanteessa sopivaa.

Sisäasiainministeriön poliisiosaston lausunto on yhtenevä Helsingin poliisilaitoksen lausunnon kanssa.

3.2

Sovellettavia oikeusohjeita

Perustuslain 12 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Diplomaattisia suhteita koskevan Wienin yleissopimuksen (18.4.1961; saatettu Suomessa voimaan asetuksella 4/1970) 1 artiklan mukaan edustuston tiloilla tarkoitetaan omistusoikeudesta riippumatta rakennuksia tai niiden osia sekä niihin liittyvää maa-aluetta, joita käytetään edustuston tarkoituksiin, mukaan luettuna edustuston päällikön asunto.

Wienin yleissopimuksen 22 artiklan 2 kohdan mukaan vastaanottajavaltion erityinen velvollisuus on ryhtyä kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin edustuston suojelemiseksi sinne tunkeutumiselta ja vahingonteolta sekä sen estämiseksi, että edustuston rauhaa häiritään tai sen arvovaltaa vahingoitetaan. 22 artiklan 3 kohdan mukaan edustuston tilat, niiden kalustus ja muu niissä oleva omaisuus sekä edustuston kuljetusvälineet ovat vapautetut etsinnästä, pakko-otosta, takavarikoinnista tai täytäntöönpanotoimenpiteistä.

Wienin yleissopimuksen 29 artiklan mukaan diplomaattisen edustajan henkilö on koskematon. Häntä ei saa pidättää eikä hänen vapauttaan saa muutoinkaan riistää. Häntä on kohdeltava asiaankuuluvan kunnioittavasti ja sopivin tavoin estettävä hänen henkilöönsä, vapauteensa ja arvoonsa kohdistuvat loukkaukset.

Sisäasiainministeriön ohjeen SM-2004-03219/Tu-41 (voimassaoloaika 15.1.2005–14.1.2010) mukaan kansainvälistä suojelua nauttivalla henkilöllä tarkoitetaan muun muassa jokaista valtion edustajaa tai virkamiestä tahi jokaista hallitustenvälisen kansainvälisen järjestön virkamiestä tai muuta edustajaa, joka häneen, hänen virkahuoneistoonsa, yksityisasuntoonsa tahi kulkuneuvoonsa kohdistuneen rikoksen tekohetkellä tai tekopaikassa on kansainvälisen oikeuden mukaan oikeutettu saamaan erityissuojelua jokaista hänen ruumiilliseen koskemattomuuteensa, henkilökohtaiseen vapauteensa tahi arvoonsa kohdistuvaa hyökkäystä vastaan, sekä hänen talouteensa kuuluvia perheenjäseniä.

Ohjeen mukaan edustuston tilat ovat loukkaamattomat. Ohjeessa todetaan, että mahdolliset edustuston omat näkemykset etäisyyttä, rauhan häiritsemistä ja arvovallan vahingoittamista arvioitaessa tulee ottaa huomioon, mutta poliisi kuitenkin harkitsee ja päättää toimenpiteistään neuvoteltuaan tarvit-

taessa myös ulkoasiainministeriön viranomaisten kanssa.

Poliisilain 2 §:n mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä sovinnollisuutta edistäen. Poliisin toimenpiteet on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Toimenpiteiden on oltava perusteltuja suhteessa tehtävän tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin. Poliisin tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Poliisi ei saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin poliisin tehtävän suorittamiseksi on tarpeen.

3.3

Kannanotto

Sananvapauteen kuuluvan kuvaamisen ja kielletyn kuvaamisen rajanveto on tehty rikoslain 24 luvun 6 §:ssä. Valokuvaaminen käsillä olevassa tapauksessa ei ole ollut rikoslain salakatselusäännöksessä tarkoitettua, sillä kuvaaminen ei käytettävissä olevan aineiston perusteella ole kohdistunut henkilöön.

Koska kyse on kuitenkin ollut diplomaattista suojaa nauttivasta kohteesta, on poliisin tullut ottaa valokuvaamisen sallittavuutta arvioidessaan huomioon myös diplomaattiseen suojaan ja erivapauksiin liittyvät erityiskysymykset. Wienin yleissopimuksen 22 artiklan mukaan vastaanottaja-valtiolla on erityinen velvollisuus ryhtyä kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin muun muassa sen estämiseksi, että edustuston rauhaa häiritään tai sen arvovaltaa vahingoitetaan. Tuolloin voimassa olleen sisäasiainministeriön ohjeen mukaan poliisin oli em. seikkojen arvioinnissa otettava huomioon edustuston omat näkemykset.

Kun saatujen selvitysten perusteella edustuston toimesta on käännytty poliisin puoleen kantelijan valokuvaamisen estämiseksi ja kun poliisilla mainitun yleissopimuksen nojalla ollut velvollisuus ryhtyä toimiin edustuston rauhan häiritsemisen ja arvovallan vahingoittamisen estämiseksi, poliisipartion toiminnassa ei ole puolestani arvostelemista. Saadun selvityksen valossa tilanteessa on toimittu myös poliisilain 2 §:stä ilmenevien periaatteiden mukaisesti.